

UDC 355.3

SCOPUS CODE 1403

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-2-31-36>

საერთაშორისო ანტიკორუფციული მოდელები და მექანიზმები

ლევან ხაბელაშვილი საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის, ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის, საჯარო მმართველობის სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამის დოქტორანტი, საქართველო
E-mail: khabelashvililevan@yahoo.com

რეცენზენტები:

ა. სიჭინავა, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი

E-mail: alekosichi@mail.ru

ბ. შერაზადიშვილი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სოციალურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის პროფესორი

E-mail: b.sherazadisvhvili@gtu.ge

ანოტაცია. თანამედროვე სახელმწიფოებრივი განვითარების პროცესში კორუფცია ერთ-ერთ ყველაზე მწვავე და სტრატეგიულად მნიშვნელოვან გამოწვევად განიხილება. თავისი არსიდან გამომდინარე, იგი წარმოადგენს მაღალი რისკის მქონე სისტემურ ფენომენს: მიუხედავად იმისა, რომ ხშირად საწყის ეტაპზე მისი გამოვლენა მხოლოდ ერთ კონკრეტულ სექტორს ან უწყებას უკავშირდება, დროთა განმავლობაში ის ტენდენციურად ფართოვდება და მთელ ინსტიტუციურ სისტემაზე ახდენს დესტრუქციულ ზეგავლენას. გლობალიზაციის, ეკონომიკური ინტეგრაციისა და ინფორმაციულ-ტექნოლოგიური პროგრესის პირობებში კორუფცია

აღარ შეიძლება განიხილებოდეს მხოლოდ როგორც მორალური გადაცდომა ან ადმინისტრაციული სამართალდარღვევა; იგი გარდაიქმნა კომპლექსურ, მრავალგანზომილებიან სოციალურ-პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ფენომენად, რომელიც უშუალოდ განსაზღვრავს სახელმწიფოების მდგრადობასა და მმართველობის თანამედროვე ხარისხს.

კორუფციის მიერ გამოწვეული ზიანის მასშტაბი მრავალშრიანია. იგი მნიშვნელოვნად ასუსტებს დემოკრატიულ ინსტიტუტებს, არღვევს სამართლიანი კონკურენციის პრინციპებს, ამცირებს სახელმწიფო ინსტიტუტების ლეგიტიმაციას და საზოგადოებრივი ნდობა სერიოზულ დეფიციტამდე მიჰყავს. ეკონომიკური თვალსაზრისით, კორუფციული

პრაქტიკა აფერხებს ინვესტიციების მოზიდვას, ამცირებს საჯარო პოლიტიკის ეფექტიანობას და ხელს უწყობს სოციალური უთანასწორობის გაღრმავებას.

მოცემულ სტატიაში განხილულია საერთაშორისო ანტიკორუფციული მოდელები და მექანიზმები.

საკვანძო სიტყვები: კორუფცია; საერთაშორისო გამოცდილება; სახელმწიფო; მოდელები; გლობალიზაცია.

შესავალი

კორუფციასთან ბრძოლის აქტუალობა განსაკუთრებით თვალსაჩინოა მცირე და

საშუალო ზომის სახელმწიფოებში, სადაც ინსტიტუციური სისტემა ჯერ კიდევ სუსტი და მოწყვლადია, ხოლო პოლიტიკური პროცესები პოლარიზაციისკენ არის მიდრეკილი. ასეთ კონტექსტში კორუფცია სცდება ადმინისტრაციული პრობლემის ჩარჩოებს და გარდაიქმნება განვითარების სტრატეგიულ ბარიერად, რომელიც აფერხებს სამართლებრივი სახელმწიფოს ჩამოყალიბებას, ინსტიტუციურ კონსოლიდაციასა და ეფექტური საჯარო მმართველობის განვითარებას. საერთაშორისო დონეზე კორუფციასთან ბრძოლა აღიარებულია როგორც გლობალური უსაფრთხოების, ეკონომიკური მდგრადობის, ადამიანური განვითარების და დემოკრატიული წესრიგის ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტი. გერო, მსოფლიო ბანკი და ევროკავშირი სახელმწიფოებისგან მოითხოვენ არა მხოლოდ ფორმალური რეფორ-

მების განხორციელებას, არამედ ისეთ სტრუქტურულ ცვლილებებს, რომლებიც რეალურად უზრუნველყოფენ ანგარიშვალდებულების, გამჭვირვალობისა და ინსტიტუციური ხარისხის ზრდას.

ძირითადი ნაწილი

საერთაშორისო ანტიკორუფციული არქიტექტურა ეფუძნება მინიმუმ სამი ფუნდამენტური სტანდარტის ერთობლიობას, რომლებიც თანამედროვე ანტიკორუფციული პოლიტიკის საყრდენ ბირთვს წარმოადგენს. პირველ რიგში, ეს არის კორუფციის პრევენციის სისტემური უზრუნველყოფა, რაც გულისხმობს რისკების ადრეულ იდენტიფიცირებას, პრევენციული მექანიზმების განვითარებასა და ინსტიტუციური კონტროლის გაძლიერებას. მეორე მნიშვნელოვანი სტანდარტი უკავშირდება საჯარო და კერძო სექტორებში გამჭვირვალობის ხარისხის ამაღლებას, რაც უზრუნველყოფს გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის ღიაობას და ამცირებს კორუფციული პრაქტიკების წარმოშობის შესაძლებლობას. მესამე მიმართულება კი სამართალდამცავი და სასამართლო ინსტიტუტების ეფექტიანობას, დამოუკიდებლობასა და ანგარიშვალდებულებას მოიცავს, ვინაიდან სწორედ ეს ინსტიტუტები განსაზღვრავს სამართლებრივი რეაგირების რეალურ შესაძლებლობას.

აღნიშნულ სტანდარტებზე დაყრდნობით სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციამ შეიმუშავა ანტიკორუფციული მოდელები და ჩარჩოები, რომლებიც სახელმწიფოებს ეხმარება საერთო წესების დანერგვაში და ანტიკორუფციული პოლიტიკის სტრუქტურულ განხორციელებაში. ამგვარი მიდგომა ხელს უწყობს არა მხოლოდ ფორმალური შესაბა-

მისობის მიღწევას, არამედ ინსტიტუციური პრაქტიკის ეტაპობრივ ტრანსფორმაციას.

საერთაშორისო ანტიკორუფციული არქიტექტურა არ უნდა აღიქმებოდეს როგორც ერთგვაროვანი ან ერთმანეთისგან განცალკევებული სისტემა. პირიქით, იგი წარმოადგენს მრავალსაფეხურიან და ურთიერთდაკავშირებულ კომპლექსს, რომელიც მოიცავს ნორმებს, ინსტრუმენტებსა და პროცესებს და მათი კოორდინირებული მოქმედებით ქმნის ერთიან დაცვის მექანიზმს. ამ სისტემური ქსელის ძირითად ელემენტებს განეკუთვნება საერთაშორისო სამართლებრივი კონვენციები (მათ შორის გაეროს კორუფციის წინააღმდეგ კონვენცია), მონიტორინგისა და შეფასების მექანიზმები, ფინანსურ-ეკონომიკური ინსტრუმენტები (მსოფლიო ბანკი, საერთაშორისო სავალუტო ფონდი), ტექნიკურ-ტექნოლოგიური გადაწყვეტილებები და სამოქალაქო საზოგადოების ჩართულობის პლატფორმები.

თითოეულ ამ კომპონენტს მკაფიოდ განსაზღვრული ფუნქცია აკისრია. სამართლებრივი კონვენციები ქმნის საერთაშორისოდ აღიარებულ ნორმატიულ ჩარჩოს, რომლის საფუძველზეც ქვეყნები იღებენ ვალდებულებებს. მონიტორინგისა და შეფასების მექანიზმები უზრუნველყოფს ანგარიშვალდებულებასა და ვალდებულებების შესრულების ხარისხის სისტემურ კონტროლს. ფინანსურ-ეკონომიკური ინსტრუმენტები კი აყალიბებს სტიმულებისა და სანქციური ზეწოლის ბალანსს, რომელიც სახელმწიფოებს რეფორმების განხორციელებისკენ უბიძგებს. ტექნოლოგიური გადაწყვეტები ამცირებს ადამიანური ფაქტორის რისკს და აძლიერებს მონაცემებზე დაფუძნებულ მმართველობას, ხოლო სამოქალაქო საზოგადოების პლატფორმები უზ-

რუნველყოფს საზოგადოებრივ ზედამხედველობას, რაც დემოკრატიული კონტროლისა და პოლიტიკის ლეგიტიმაციის მნიშვნელოვანი წინაპირობაა.

აღნიშნული არქიტექტურის ცენტრალურ ელემენტად შეიძლება ჩაითვალოს **გაეროს კორუფციის წინააღმდეგ კონვენცია (UNCAC)**, რომლის მნიშვნელობა მხოლოდ საკანონმდებლო რეგულაციების დაწესებით არ შემოიფარგლება. UNCAC მოითხოვს სისტემურ ცვლილებებს, რომლებიც აერთიანებს როგორც სანქციურ, ისე პრევენციულ ღონისძიებებს და განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავებასა და უკანონოდ მოპოვებული აქტივების დაბრუნების მექანიზმების განვითარებას.

UNCAC-ის პრაქტიკული როლი ორ ძირითად მიმართულებაში იკვეთება. ერთი მხრივ, იგი უზრუნველყოფს რეფორმების ინსტრუმენტულ მხარდაჭერას, რაც მოიცავს კანონმდებლობის მოდერნიზაციასა და პრევენციული ინსტიტუციური სტრუქტურების გაძლიერებას. მეორე მხრივ კი, კონვენცია აძლიერებს საერთაშორისო სამართლებრივ თანამშრომლობას, რაც გამოიხატება სახელმწიფოებს შორის ინფორმაციისა და მტკიცებულებების გაცვლაში, ექსტრადიციის პროცესებში და აქტივების დაბრუნების სამართლებრივი მექანიზმების ამოქმედებაში.

GRECO-ს (Group of States against Corruption) მიდგომა ეფუძნება მრავალდონიან ანალიტიკურ ჩარჩოს, რომელიც აერთიანებს როგორც მაკრო-, ისე მიკროსამართლებრივ და ადმინისტრაციულ პროცესებს. ეს მოიცავს პარტიული ფინანსების გამჭვირვალობის, იურიდიული პროფესიული ეთიკის სტანდარტების, მოსამართლეთა და პროკურორების ქცევის წესების, ინტერესთა კონფლიქტის პრე-

ვენციისა და დეკლარირების სისტემების დეტალურ ანალიზს. მსგავსი მრავალგანზომილებიანი სტრუქტურა არა მხოლოდ ასახავს ქვეყნის ინსტიტუციური მოწყობის სისუსტეებს, არამედ ხშირად იქცევა კონკრეტული საკანონმდებლო და ადმინისტრაციული რეფორმების საფუძვლად. ამ ფაქტს ადასტურებს მრავალი სახელმწიფოს მიერ GRECO-ს რეკომენდაციების შესრულების შედეგად მიღებული ცვლილებები.

GRECO-ს ეფექტიანობა განსაკუთრებულად გამოიხატება ანგარიშვალდებულების მკაცრი მექანიზმით: რეკომენდაციების მიღება არ ნიშნავს პროცესის დასრულებას. წევრ სახელმწიფოებს ვალდებულების წინაშე უწყვეტ კონკრეტული ზომების განხორციელება და დეტალური შუალედური ანგარიშის წარდგენა. ამავე კონტექსტში, საერთაშორისო ფინანსური ინსტიტუტების მიერ შემუშავებული პროგრამები ეფუძნება მკაფიოდ განსაზღვრულ ინსტიტუციურ, ფისკალურ და მართვის სტანდარტებს. აღნიშნული პროგრამული პირობები, სრული ან ეტაპობრივი შესრულების შემთხვევაში, წარმოადგენს წინაპირობას მაკროფინანსური მხარდაჭერის მიღებისა და შენარჩუნებისთვის. ჩვეულებრივ, ეს პირობები მოიცავს ინსტიტუციური რეფორმების ფართო სპექტრს, მათ შორის:

- ✓ საჯარო შესყიდვების სისტემის რეგულირება და სტანდარტიზაცია;
- ✓ ფისკალური და საბიუჯეტო ინფორმაციის სრული გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა;
- ✓ სახელმწიფო აუდიტის ორგანოების დამოუკიდებლობის გაძლიერება;

- ✓ საჯარო ფინანსების მართვის (PFM) მოდერნიზება;
- ✓ ინტერესთა კონფლიქტისა და ქონებრივი დეკლარაციების მკაცრი ზედამხედველობა;
- ✓ სახელმწიფო კომპანიების კორპორაციული მმართველობის რეფორმა.

თუმცა, ასეთი ინსტიტუციური და პროგრამული ჩარჩო, მიუხედავად თავისი მნიშვნელობისა, მხოლოდ პირობაა ეფექტური რეფორმებისთვის. კვლევები მიუთითებს, რომ ფორმალური ცვლილებების მიღება არ არის საკმარისი, რათა ისინი რეალურად გარდაიქმნას ინსტიტუციურ პრაქტიკად. პრაქტიკაში ხშირად ხდება, რომ საკანონმდებლო ან სტრატეგიული დოკუმენტების დონეზე მიღებული ცვლილებები არ იპყრობს პოლიტიკური ნებისა და ადმინისტრაციული შესაძლებლობების კოორდინირებულ მხარდაჭერას, რის შედეგადაც ანგარიშვალდებულების მექანიზმები სუსტია. შედეგად, რეფორმები შესაძლოა დარჩეს ზედაპირული და სიმბოლური, ხოლო მათი რეალური გავლენა – შეზღუდული და არასტაბილური.

დასკვნა

ამრიგად, საქართველოს ინსტიტუციური განვითარების ამჟამინდელ ეტაპზე ყველაზე ეფექტიან ანტიკორუფციულ მოდელად უნდა განიხილებოდეს ის მიდგომა, რომელიც სისტემურად ზღუდავს დისკრეციულ გადაწყვეტილებებს, ამყარებს ზედამხედველობის ორგანოების სრულფასოვან დამოუკიდებლობას და მიმართულია საზოგადოებრივი ნდობის აღდგენისა და განმტკიცებისკენ. მხოლოდ ასეთ შერეულ, ინტეგრირებულ და სისტე-

მურად ორგანიზებული მიდგომას შეუძლია უზრუნველყოს მდგრადი, გამჭვირვალე და სტაბილური ანტიკორუფციული გარემო, რომელიც წარმოადგენს ქვეყნის დემოკრატიული განვითარების და ეკონომიკური პროგრესის აუცილებელ საფუძველს.

თუმცა, გარე წნეხით ინიცირებული რეფორმები ხშირად წარმოშობს მოვლენას, რომელსაც აკადემიური ლიტერატურა „შერჩევით შესაბამისობას“ (selective compliance) უწოდებს. ამ პროცესისთვის დამახასიათებელია, რომ სახელმწიფოები აქცენტს აკეთებენ მხოლოდ იმ რეფორმის კომპონენტებზე, რომლებიც პირდაპირ უკავშირდება საერთაშორისო მოთხოვნების ფორმალურ დაკმაყოფილებას, ანგარიშგებას და საგარეო პარტნიორებთან ურთიერ-

ობის გამყარებას. ასეთ პირობებში რეფორმების განხორციელების პროცესს ახასიათებს ზედაპირული, სტრატეგიულად გათვლილი მიდგომა: განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა იმ ნაწილს, რომლის იგნორირება საფრთხეს უქმნის ფინანსურ მხარდაჭერას, საერთაშორისო პრესტიჟს ან პოლიტიკური ალიანსების მიღებას. შედეგად, დასახული მიზნების ეფექტური მიღწევა მხოლოდ იმაზეა დამოკიდებული, რომ რეფორმები იყოს **სისტემური, ერთიანი და სიღრმისეული** ანუ არ შემოიფარგლოს ფორმალური ქმედებებით, არამედ მოიცავდეს ინსტიტუციური, სამართლებრივი და ადმინისტრაციული ცვლილებების ერთობლიობას, რომელიც რეალურად ანტიკორუფციული სტრუქტურების ხარისხსა და საზოგადოების ნდობას ამაღლებს.

ლიტერატურა

1. Council of Europe, Group of States against Corruption (GRECO). (2023). *Fifth evaluation round: Evaluation report on [Country]*. Council of Europe.
2. United Nations. (2020). *United Nations Convention against Corruption: Implementation Review Group – Progress report*. United Nations Publications.
3. World Bank. (2021). *Enhancing government transparency and accountability: Global governance indicators report*. World Bank Publications.
4. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2018). *OECD guidelines on managing conflict of interest in the public sector*. OECD.
5. Transparency International Secretariat. (2022). *Corruption perceptions index (CPI) 2022 report*. Transparency International.
6. Meyer-Sahling, J.-H., & Mikkelsen, K. (2020). Civil service professionalism and corruption. *Public Administration*, 98(3), 513–531.

UDC 1403

SCOPUS CODE 355.3

<https://doi.org/10.36073/1512-0996-2026-2-31-36>

International Anti-Corruption Models and Mechanisms

Levan Khabelashvili Georgian Technical University, Faculty of business technologies, doctor of science candidate of the doctoral educational program in public administration, Georgia
E-mail: khabelashvililevan@yahoo.com

Reviewers:

A. Sichinava, Georgian Technical University, Faculty of Social Sciences, professor
E-mail: khabelashvililevan@yahoo.com

B. Sherazadishvili, Georgian Technical University, Faculty of Business Technologies, professor
E-mail: b.sherazadisvhili@gtu.ge

Abstract. In the dynamics of the development of modern states, corruption appears to be one of the most acute and strategically important problems. By its very nature, it becomes a major systemic risk: although it may initially appear in only one sector or agency, it often later develops into a large-scale dysfunction that dominates the entire institutional architecture. In the era of globalization, economic integration and the expansion of information technologies, corruption is no longer just a moral lapse or administrative offense; it is a complex, multidimensional phenomenon that directly affects political and economic stability, directly determining the sustainability of states and the quality of modern governance.

The harm caused by corruption is multifaceted: it weakens democratic institutions, disrupts fair competition, reduces the legitimacy of state institutions, and creates a deficit of trust in society. From an economic perspective, corruption discourages investment, reduces the effectiveness of public policies, and increases social inequality. At the socio-cultural level, corruption shapes norms, values, and moral order in such a way that illegality and behavior oriented toward personal gain are perceived as “systemic” and “normal.” As a result, corruption becomes a self-replicating mechanism that constantly reinforces its existence through newly emerging social practices.

This article discusses international anti-corruption models and mechanisms.

Keywords: Corruption; globalization; international experience; models; state.

განხილვის თარიღი 16.01.2026

შემოსვლის თარიღი 11.02.2026

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 26.02.2026